

RECENZE

Machalová Tatiana – Večeřa Miloš – Harvánek Jaromír – Hlouch Lukáš – Sobotka Martin – Sobek Tomáš. Aktuální otázky metodologie právního myšlení. Praha: Leges, 2014, 336 s.

Jen málokdo asi bude zpochybňovat, že jsou to právě metodologické otázky, které „hýbou“ současnou právní teorií. Je proto třeba ocenit snahu kolektivu brněnských autorů o zpracování reprezentativního průřezu touto oblastí a prohloubení některých jejích klíčových problémů, jejímž výsledkem je rozebíraná kolektivní monografie.

Publikace se skládá z předmluvy a sedmi kapitol, ke kterým je vždy připojen seznam použité literatury. První kapitola nese jméno „*Role pojmu práva v právním myšlení*“ a pochází z pera *Tatiany Machalové*. Autorka v ní dobře zdůvodňuje význam pojmů pro hlubší uchopení práva a zároveň poukazuje na negativní dopady vyplývající z resignace na jejich tvorbu. Za pozornost stojí část kapitoly analyzující některé z názorů *Immanuela Kanta* na pojem práva, respektive fungování a práci s pojmy obecně, a to tím spíše, že se jedná o problematiku, která byla v českém kontextu zatím upozaděna. Přehledné shrnutí představují i části věnující se pojmu práva v *Hartově*, *Dworkinově* a *Alexyho* pojetí.

Autorem druhé kapitoly „*Hledisko účelu a smyslu v interpretaci práva*“ je *Miloš Večeřa*, který se v ní soustředí na vymezení pojmu účelu a jeho různá pojetí v právní vědě, stejně jako jeho roli coby interpretačního nástroje. Opomenuta přitom nezůstávají ani aktuální témata jako test proporcionality nebo ekonomická analýza práva. Velmi užitečná je autorova typizace účelů práva.¹ Kapitola jako celek vyniká precizním a vysoce kultivovaným zpracováním.

Srozumitelné a přehledné podání je vlastní v pořadí třetí kapitole „*Principy v právním řádu*“. Její tvůrce *Jaromír Harvánek* zde čtenáři předkládá své pojetí právních principů, zásad a pravidel, včetně pokusu o jejich základní klasifikaci, což vnímám jako bezesporu potřebnou práci. Za silně diskutabilní však pokládám jím předkládanou tezi o perspektivnosti příklonu k tzv. soudcovskému státu a přechodu k precedenčnímu rozhodování.²

Následující kapitola „*Systematické nástroje řešení střetu právních norem*“ od *Lukáše Hloucha* je věnována zajímavé problematice systematického výkladu kolize právních norem a tradičních nástrojů jejich řešení. Pozornost si jistě zaslouží pestrá a bohatá judikatura, jejímž prostřednictvím autor ilustruje své názory. Zároveň lze kladně hodnotit, že nečerpá pouze ze současné literatury naší i zahraniční, nýbrž i z děl prvorepublikových klasiků právní vědy, což dává jeho úvahám široký základ. Na úplný závěr otvírá i otázku judiciálních testů.

Pátou kapitolu pojmenovanou „*Analogie jako institut soukromého práva*“ sepsal *Martin Sobotka*. Jedná se podle mého soudu o velmi profesionální zpracování v české právní vědě spíše opomíjeného tématu. Autor nejprve rámuje institut analogie širokým filosofickým kontextem, aby se následně zaměřil na samotnou metodu analogického uvažování. Nechybí ani stručné pojednání o analogii v české judikatuře a v novém občanském zákoníku. Kladu si ovšem otázku, zda se jím prezentovaný názor o přibývání argumentace založené na analogii po roce 1989³ opírá o nějaká „tvrdá“ data, nebo je jen odrazem jeho subjektivní zkušenosti.

¹ Viz Machalová, T. – Večeřa, M. – Harvánek, J. – Hlouch, L. – Sobotka, M. – Sobek, T. *Aktuální otázky metodologie právního myšlení*. Praha: Leges, 2014, s. 90.

² Srov. ibidem, s. 143.

³ Ibidem, s. 234.

Šestá kapitola „*Místo právní etiky v současném právním myšlení*“ od *Tatiany Machalové* je zaměřena na vymezení pojmů právní etiky a etiky práva a jejich různá pojetí, především v kontextu německé právní filosofie. Autorka rovněž nastiňuje v našem odborném diskurzu doposud nereflktovaný problém etizace práva. Významnou část jejich rozborů dále představují úvahy o právu na život, které vnímá jako jeden z klíčů k otevření zásadních otázek po hodnotě lidského života a jeho ochrany prostřednictvím lidských práv v dnešní komplikované době.

Publikaci nakonec uzavírá velice čtivá kapitola na téma „*Právní welfarismus*“ napsaná *Tomášem Sobkem*. Opět zpracovává některé otázky související s účely v právu, rekapituluje a hodnotí názory *Rudolfa von Jheringa*, *Philippa Hecka* a *Olivera Wendella Holmese* v této oblasti. Velký prostor je následně poskytnut rozboru utilitarismu, v první řadě principům užitku a nestrannosti. Autor je věcně hodnotí a trefně poukazuje na jejich silná a slabá místa. Obdivuhodný je mimo jiné i bohatý seznam použité zahraniční literatury, stejně jako duchaplný styl, kterým je text napsán.

Souhrnně je monografii z hlediska jejího tematického záběru bohužel nutno vytknout, že některým v rámci metodologie stěžejním a více než aktuálním tématům poskytuje jen okrajovou pozornost. Například judiciální testy nebo ekonomická analýza práva by si v tomto typu publikace jistě zasloužily samostatné kapitoly. K diskuzi jsou i poměrně velké rozdíly ve způsobu a hloubce zpracování jednotlivých textů: na jednu stranu je lze pozitivně hodnotit pro jejich stimulující pestrost a osobitost, na druhou stranu čtenář může váhat, zda by monografie, ač kolektivní, neměla mít přece jen o něco kompaktnější charakter. Také je překvapivé, že součástí tohoto díla není cizojazyčné resumé.

Ve srovnání s některými klíčovými publikacemi, které se právní metodologii v posledních letech věnovaly, si lze povšimnout zejména dvou specifik rozebírané knihy: předně není tak výrazně zaměřena na problematiku interpretace práva jako některé práce autorů z pražské právnické fakulty (*Metody a zásady interpretace práva*⁴ *Jana Wintra* nebo *Metodologie interpretace práva a právní jistota*⁵ od kolektivu více autorů), ale věnuje se i dalším, více filosofickým, tématům, jež poskytují metodologii užitečný, širší kontext. V určitých dílčích oblastech sice zákonitě nemůže poskytnout tolik vyčerpávající a hluboký pohled jako monografie na ně výlučně zaměřené (např. *Tryznovy Právní principy a právní argumentace*⁶), avšak díky početnějšímu autorskému kolektivu se vyvaruje jednoznačného tihnutí k občanskoprávnímu či ústavněprávnímu pohledu na teoreticko-právní otázky, které je jinak mnohým dílům v této oblasti vlastní, jako třeba jinak vynikající *Melzerově Metodologii nalézání práva*.⁷

Navzdory výše uvedeným drobným výtčím může být recenzovaná publikace pokládána za nesporně zajímavý a cenný příspěvek k současným úvahám o metodologii práva a právní vědy, zejména z důvodu, že otvírá mnoho témat, kterým doposud nebyl v našem odborném diskurzu věnován přiměřený prostor. Zároveň tak činí erudovaným a srozumitelným způsobem. Jedná se o práci, kterou je možno doporučit nejen čtenářům z řad odborné veřejnosti, ale i všem dalším příznivcům právní teorie a filosofie.

Martin Hapla*

⁴ WINTR, J. *Metody a zásady interpretace práva*. Praha: Auditorium, 2013, 229 s.

⁵ GERLOCH, A. – TRYZNA, J. – WINTR, J. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, 497 s.

⁶ TRYZNA, J. *Právní principy a právní argumentace: k vlivu právních principů na právní argumentaci při aplikaci práva*. Praha: Auditorium, 2010, 332 s.

⁷ MELZER, F. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, xviii, 276 s.

* Mgr. Martin Hapla, Právnická fakulta Masarykovy univerzity. E-mail: martinhapla@gmail.com.